ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS
KSZTAŁCENIE POLONISTYCZNE CUDZOZIEMCÓW 16, 2008

https://doi.org/10.18778/0860-6587.16.08

Anna Trębska-Kerntopf
CJiKP UMCS w Lublinie

MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA AFORYZMU W ROZWIJANIU SPRAWNOŚCI MÓWIENIA

Dobry mówca dobiera aforyzmy i cytaty tak,
jak elegancka kobieta biżuterię:
stosownie do okazji, do stroju i do osobowości.
Andrzej Prus – AD, 480.

Prawdziwy sens „uczenia się języka obcego (drugiego) kryje się w indywidualnym (lub grupowym) dialogu uczącego się (uczących się) ze znaczeniami, które niesie tak język docelowy, jak i jego kultura – krótko – nowa linguakultura. Przyjęcie tej tezy prowadzić musi do wysunięcia postulatu, by w procesie nauczania przesunąć nacisk z produktu mowy (kodu) na uczącego się i jego interakcję z nową linguakulturą" (Zarzycka 1998, s. 35). Poznanie polskiej kultury i jej dziedzictwa przez cudzoziemców powinno odbywać się więc poprzez „wskazanie wzajemnych związków i odrębności między kulturą i tradycją polską a kulturą i tradycją krajów zamieszkania słuchaczy, ukazywaną na tle uwarunkowań historycznych" (Mazur 1993, s. 16). Cel ten zostaje osiągnięty, jeśli słuchacz przyswoi sobie poszczególne sprawności językowe (słuchanie audytywne, rozumienie tekstu czytanego, mówienie, pisanie, sprawność leksykalną), które pozwolą mu „zintegrować się za pośrednictwem języka obcego z kulturą społeczeństwa posługującego się tym językiem jako ojczystym" (Kozłowski 1991, s. 3) Oczywiście w tym kontekście pojęcia „komunikacja międzykulturowa" i „kultura" trzeba rozumieć szeroko, jako przejawy wszelkiej działalności duchowej i materialnej danego społeczeństwa – z najważniejszym wytworem jego kultury, jakim jest język. „Język przenosi [...] poprzez pokolenia pewną sumę doświadczeń wiedzy – zarówno tej zweryfikowanej naukowo, jak i wiedzy zafałszowanej, utrwalonej w stereotypach, uprzedzeniach, mitach, złudzeniach, w naiwnych wyobrażeniach o świecie, wiedzy „gotowej" i wchłanianej wraz z przyswajaniem sobie języka,

a tym samym wpływającej w sposób oczywisty na kształt widzenia i oceny świata" (Chlebda 1989, s. 98).

Sprawność mówienia uznawana jest za niezwykle istotną w tych metodach nauczania języków obcych, które „traktują żywy język jako dominujący. Spośród metod konwencjonalnych czyni tak na przykład metoda bezpośrednia, a spośród metod niekonwencjonalnych – metoda *Counselling Language Learning* i metoda naturalna" (Komorowska 2003, s. 148). Na sprawności mówienia koncentruje się także nauczanie komunikacyjne, przy czym jest ono skupione przede wszystkim na zrozumiałości wypowiedzi. Kompetencja komunikacyjna, czyli „umiejętność użycia systemu języka adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej (zamiaru nadawcy, wiedzy o sytuacji i odbiorcy itp.)" (Gajda 1995, s. 19), bardzo często utożsamiana jest z umiejętnością mówienia (Miodunka 1995, s. 14).

Fazę wstępną na każdym poziomie nauczania sprawności mówienia stanowią leksyka i struktury składniowe w odpowiednio dobranych *ćwiczeniach przedkomunikacyjnych*. Następnym etapem jest *elicytacja*, czyli zapewnienie bodźca, który zachęci uczących się do wypowiedzi. Po serii ćwiczeń w mówieniu następuje *przejście do innych sprawności językowych – czytania, słuchania i pisania*. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że spośród technik nauczania mówienia najistotniejsze są te, które „najskuteczniej prowokują samodzielne wypowiedzi, stanowiąc dostatecznie silny bodziec do mówienia, nie powodując jednak przy tym nadmiernej trudności" (Komorowska 2003, s. 149).

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie możliwości wykorzystania aforyzmu w rozwijaniu sprawności mówienia na poziomie C1 i C2[1]. Aforyzm w nauczaniu języka polskiego jako obcego jest rzadko[2] wykorzystywany. Niesłusznie, ponieważ jest to tekst kultury niezwykle interesujący z punktu widzenia dydaktyki. Przypomnijmy definicję słownikową tego gatunku: „Aforyzm, zwięzła formuła wyrażająca pewną prawdę ogólną i ponadczasową, przybierająca najczęściej postać błyskotliwej i humorystycznej definicji, antytezy, oryginalnego porównania lub pseudoproporcji. Typowe aforyzmy nie wypowiadają myśli banalnych, formułują w sposób dobitny i sugestywny osobiste obserwacje lub pytania, przeważnie paradoksalne, często przeciwstawiają się prawdom oczywistym i uznanym wartościom. Subiektywność aforyzmu różni go od przysłowia, sentencji, maksymy" (*Słownik pojęć*... 2002, s. 11). Dochodzenie do znaczenia intencjonalnego aforyzmu wiąże się ze znajomością kodu pragmatycznego, rozumianego jako „ogólne mechanizmy przenośni, ironii, hiperboli, aluzji, konstrukcji skrótowych, sposoby wykorzystywania konotacji wyrazów, uzys-

[1] Na poziomach zaawansowanych znajomości języka – C1 i C2 mówienie może dotyczyć praktycznie wszystkich tematów i sfer życia. Bodźcem stymulującym do wypowiedzi może być obraz, słowo lub dźwięk.

[2] Aforyzmy sporadycznie występują w materiałach do nauczania języka polskiego jako obcego. Tylko nieliczne podręczniki, m.in.. Kita, Skudrzykowa (2002) oraz *Lektury podręczne* (2007), zamieszczają ich wybór i prezentują ćwiczenia z nimi związane.

kiwania nadwyżek ekspresji przez łamanie konwencji, słowem te wszystkie mechanizmy, którymi posługuje się nadawca, a które musi wykryć odbiorca, szukając niesprzecznego i najbardziej w danej sytuacji prawdopodobnego rozumienia tekstu nadawcy" (Puzynina 1984, s. 412). Rola odbiorcy aforyzmu zależy od tego, jakie możliwości zachowań czytelnika stwarza dany utwór i jakie możliwości zachowań zakłada konwencja czy kultura literacka, w jakiej powstał. „Tekst niemal nigdy nie zawiera wszystkich wskazówek niezbędnych do jego interpretacji; w tym procesie znacząco uzupełniamy tekst na podstawie naszej znajomości danej kultury i świata. Tak powstaje odczytanie tekstu, tj. spójna interpretacja całości, łącząca składniki tekstu i nasze wyobrażenia o świecie" (Mazur 1995, s. 35). Odbiorca, czytając więc dany aforyzm, „uaktualnia go", nadaje mu własne znaczenia, sensy, które wynikają z jego sytuacji w świecie, z kultury, w jakiej żyje. Uzasadnieniem wykorzystania aforyzmu na zajęciach doskonalących sprawność mówienia mogą być konstatacje Jana Mazura: „Konieczność sprawnego i prawidłowego posługiwania się językiem w procesie komunikacji, odbywającej się często w złożonej i niejasnej dla cudzoziemców sytuacji, zmusza do zapoznania słuchaczy szczególnie z tymi elementami kultury polskiej, których specyfika ma wpływ na dekodowanie i rozumienie przekazu" (Mazur 1995, s. 35). W literaturze przedmiotu wyraźnie się podkreśla, że bodźcem, który zachęci słuchaczy do wypowiedzi, powinien być bowiem „pobudzający ich wyobraźnię temat, ważna dla nich sytuacja, interesujący materiał wyjściowy w postaci wysłuchanego czy przeczytanego wcześniej tekstu, a także potrzeba zdobycia określonej informacji czy wykonania określonego zadania komunikacyjnego" (Komorowska 2003, s. 149).

Nasza teza brzmi następująco: Aforyzm jako materiał stymulujący do wypowiedzi na zaawansowanych poziomach nauczania języka C1 i C2 jest bodźcem, który może inspirować wypowiedź monologową, być punktem wyjścia do budowania krótkich dialogów, prowadzenia rozmowy, wygłaszania przemówień, jak również tematem do dyskusji. Miniatura ta może stanowić jedyny tekst kultury na zajęciach poświęconych mówieniu (por. Wariant A w niniejszym artykule), ale może też współwystępować z innymi materiałami dydaktycznymi (por. Wariant B w niniejszej publikacji) – w zależności od potrzeb grupy, założeń metodycznych i inwencji nauczyciela.

WARIANT A

Aforyzm jako jedyny bodziec stymulujący do mówienia

Zadanie 1.

Proszę rozwinąć myśl zawartą w podanym aforyzmie (praca indywidualna):

1. Zanim powiesz, co myślisz – najpierw pomyśl, co powiesz. (J. Leszczyński – AD, 484)

2. Im więcej możliwości, tym trudniejszy wybór.
   Im mniej możliwości, tym boleśniejszy wybór. (W. Wiercioch – AD, 484)
3. Czarne myśli należy zachować na czarną godzinę. (U. Zybura – AD, 489)
4. Nie każdy umie to, czego innych uczy. (J. Leszczyński – AD, 521)
5. Odważny jest nie ten, kto się nie boi, lecz ten, kto pokonuje swój strach. (R. Kantarska-Koper – AD, 58)
6. Wśród samych porażek remis staje się sukcesem. (I. Leśniak – AD, 61)
7. Nie zamykaj się na klucz, jeśli chcesz mieć przyjaciół. (R. Kornacki – AD, 15)
8. Przesadna skromność to często ukrywana próżność. (K. Prynda – AD, 799)
9. Rodzina – to dziś podstawowa komórka telewidowni. (J. Wiercioch – AD, 749)
10. Szczęściem wydaje się to, czego się nie ma. (A. A. Konar – AD, 65)

Zadanie 2.

Proszę podany aforyzm w postaci pozorowanego dialogu uczynić początkiem rozmowy (praca w parach):

Przykładowe „rozwinięcia" (zapisane kursywą) aforyzmów, dokonane przez cudzoziemców:

1. **Porywacze ludzi są karani.**
   A porywacze mas? (S. J. Lec – H, 30)

– *Częściej niż porywacze ludzi.*
– *Dlaczego?*
– *Ponieważ głoszą teorie, które nie podobają się władzy.*

2. **Cóż wiem o kobiecie?**
   No cóż, że dopiero z mężczyzną tworzą człowieka. (S. J. Lec – H, 41)

– *Więc według ciebie kobieta to nie człowiek?*
– *Nie denerwuj się, tylko żartowałem.*
– *Masz szczęście, że nie trafiłeś na prawdziwą feministkę.*

3. **W czym tkwi przyczyna?**
   W skutku. (S. J. Lec – H, 48)

– *Czyżby?*
– *Nie ma skutku bez przyczyny.*

4. **Jak stać się analfabetą?**
   Należy wykształcić tak otoczenie, żeby samemu pozostać daleko w tyle. (S. J. Lec – H, 49)

– *Jesteś przeciwny podnoszeniu kwalifikacji przez podwładnych?*
– *Nie, jestem za nieustannym podnoszeniem kwalifikacji przez kierownictwo.*

5. **Gdzie się zaczyna, gdzie kończy ludzkość w uczuciowym sensie?**
Co do mnie, rad zaliczam do ludzkości psy, a nie zaliczam hyclów. (T. Kotarbiński – H, 33)

– *To oryginalny pogląd. Wynika z autopsji?*
– *Raczej z obserwacji.*

6. **Na co czekasz?**
Na co czeka się zawsze: na cud. (S. Napierski – U, 87)

– *A jeśli się nie doczekasz?*
– *To niemożliwe.*

7. **Umiesz prawdę mówić?**
Naucz się też prawdy słuchać. (J. I. Kraszewski – M, 97)

– *W jakim celu?*
– *Aby odczuć empatię.*

8. **Czemu władza tak przyciąga?**
Bo ma lepkie ręce. (A. Stopka – Ł, 434)

– *Każda władza?*
– *Ta, która nie ma lepkich rąk... nie przyciąga.*

9. **Dlaczego mówi się: zakład pracy?**
Bo zakłada się, że ludzie tam pracują. (R. Podlewski – Ł, 302)

– *A o co się zakłada?*
– *To zależy kto z kim.*

10. **Ptak zazwyczaj kojarzy się z klatką.**
A człowiek? (R. Gorzelski – C, 69)

– *Z ptakiem.*
– *Dlaczego?*
– *Bo jest wolny jak ptak.*

11. **Ryby nie maja głosu.**
A grube ryby? (M. Kubacki – C, 121)

– *Stanowią wyjątek od reguły.*

12. **Czas robi swoje.**
A ty człowieku? (S. J. Lec – C, 125)

– *Ja pracuję zgodnie z czasem.*

13. **Że z labiryntu nie ma wyjścia?**
Ależ jest! W ślepą uliczkę! (M. M. Szaraban – C, 195)

– *To szach i mat.*

14. **Cenił starych przyjaciół.**
Jako zabytki? (T. Szyfer – C, 199)

– *Nie, jako przybytki, od których głowa nie boli.*

Zadanie 3.

Proszę przeprowadzić fikcyjną debatę radiową lub telewizyjną, której tematem będzie podany aforyzm (praca w zespołach):

Zespół I

Pełna tolerancja? A więc i dla tych, którzy nie uznają tolerancji? (J. Wasilkowski – C, 213)

Zespół II

Każda władza ma swoje sito, przez które przesiewa historię. (T. J. Maryniak – A, 253)

Zespół III

Człowiek jest obecny tylko wtedy, gdy inni to zauważają. (Cz. Banach – A, 11)

Zespół IV

Niejeden fortel pomógł w walce o fotel. (K. Sylwestrzak – A, 382)

Zespół V

Niejeden nie ma dyplomu, ale ma klasę. (K. Sylwestrzak – A, 382)

WARIANT B

Aforyzm jako jeden z kilku tekstów kultury stymulujących do wypowiedzi

Zarys scenariusza zajęć: „Bukiet prawdę ci powie... jeśli znasz mowę kwiatów"[3].

- Wybrane teksty kultury, które mogą stymulować słuchaczy do wypowiedzi w ramach zaproponowanego tematu:

[3] Por. materiały pomocnicze do realizacji tego tematu: A. Nowakowska 2001, D. Piekarczyk 2001, D. Piekarczyk 2004.

A. Kwiatowy flirt: „Co mówią kwiaty?"[4]

Aster – uszczęśliwiasz mnie codziennie.
Bez – ofiaruję Ci swoją szczerą przyjaźń.
Bratek – myślę o Tobie, czekam na jakiś gest.
Chaber – nie mam śmiałości porozmawiać z Tobą.
Chryzantema biała – stara miłość nie rdzewieje.
Chryzantema żółta – już Ci nie wierzę.
Dalia – dlaczego mnie odtrącasz?
Fiołek – oznaka skromności.
Frezja – uznanie i radość.
Goździk – kocham Cię, poważnie!
Goździk biały – mam szczere uczucia :).
Goździk czerwony – gorące podziękowania.
Goździki (wielobarwny bukiet) – znak odmowy.
Groszek – tęsknię do Ciebie, ale szkoda, że bez wzajemności :(.
Hiacynt – żyję dla Ciebie, choć mogę... dla innej.
Irys – uwierz mi, proszę!
Jaskier – jesteś niewdzięczna!
Jaśmin – czy zechcesz być kiedyś moja naprawdę?
Jemioła – pokonam wszelkie trudności, żeby Cię zdobyć!
Kaczeniec – tak mi smutno bez Ciebie.
Kaktus – ostrzeżenie.
Kalina – serce mi pęka, pocałuj mnie wreszcie.
Koniczyna – może z innym będzie Ci lepiej?
Konwalia – jesteś po prostu... piękna.
Krokus – oznaka radości.
Lewkonia – jeśli mnie nie chcesz, to powiedz mi o tym.
Lilia – mam poważne zamiary.
Lwie paszcze – zwróć na mnie uwagę.
Mak – puść w niepamięć nieporozumienia.
Malwa – oboje potrzebujemy spokoju.
Margerytka – Ty jesteś najpiękniejsza!
Mieczyk – będę walczyć :-).
Mięta – zachowam po Tobie dobre wspomnienia.
Nagietek – chcę zasnąć w Twoich ramionach.
Narcyz – jesteś bez serca.
Niezapominajka – podaruj mi miejsce obok siebie.
Pelargonia – pragnę Twojego szczęścia.
Pierwiosnek – czeka nas wspaniałe uczucie.
Piwonia – rozchmurz się, nie bądź taka nieśmiała.
Prymula – nie bądź nieśmiała.

[4] Kwiatowy flirt pochodzi ze strony internetowej www.walentynki.onet.pl/3,rozne.html.

Róża biała – jesteś warta mojej miłości.
Róża czerwona – kocham, kocham, kocham.
Róża żółta – odwzajemnij moją miłość.
Stokrotka – jak dobrze być obok Ciebie.
Storczyk – oznaka zmysłowości.
Tulipan – cieszę się na Twój widok.
Żonkil – jestem potwornie zazdrosny.

B. „Pachnące" wiersze.

1. Posyłam kwiaty – Adam Asnyk[5]

Posyłam kwiaty – niech powiedzą one
To, czego usta nie mówią stęsknione!
Co w serca mego zostanie skrytości
Wiecznym oddźwiękiem żalu i miłości.

Posyłam kwiaty – niech kielichy skłonią
I prószą srebrną rosą jak łezkami,
Może uleci z ich najczystszą wonią
Wyraz drżącymi szeptany ustami,
Może go one ze sobą uniosą
I rzucą razem z woniami i rosą.

Szczęśliwe kwiaty! Im wolno wyrazić
Wszystkie pragnienia i smutki, i trwogi
Ich wonne słowa nie mogą obrazić
Dziewicy, choć jej upadną pod nogi;
Wzgardą im usta nie odpłacą skromne,
Najwyżej rzekną: „słyszałam – zapomnę".

Szczęśliwe kwiaty! mogą patrzeć śmiele
I składać życzeń utajonych wiele,
I śnić o szczęściu jeden dzień słoneczny...
Zanim z tęsknoty uwiędną serdecznej

2. Wieczór w bzach – Kazimierz Wierzyński[6]

Wiosenny wiatr mię bzami owiał,
Trąciłaś ogród lekkim ruchem,

[5] Tekst wiersza można znaleźć na stronie internetowej: http://www.truehearts.lolowo.com
[6] Tekst wiersza znajduje się na stronie internetowej: http://www.staff.amu.edu.pl/schmidt/wierzy2.html

Twój płaszcz przygasnął, poliliowiał
I stał się kolorowym puchem.
Zmierzch ci jak pająk na sukienkach
Koronki w dzwonki wyhaftował,
Jak pióro senne po mych rękach,
Po twarzy twój przepływa owal.

W latarniach ulic drżą motyle,
Ciemnieje dal i gra bezkreśnie;
Mglisz się, zanikasz w świateł pyle,
Rozwiewasz mi się w bzach, jak we śnie.

3. Być kwiatem – Maria Pawlikowska-Jasnorzewska[7]

Rozkwitają. Milczą pośród liści.
W kij związane lub pną się na kratę...
Dekoracje? Jeńcy? Statyści?
Łatwo chwalić kwiaty,
Lecz być kwiatem?...

4. Dzika róża – Konstanty Ildefons Gałczyński[8]

Za Dzikiej Róży zapachem idź
na zawsze upojony wśród dróg –
będzie cię wiódł jak czarodziejski flet
i będziesz szedł, i będziesz szedł,
aż zobaczysz furtkę i próg.

Dla Dzikiej Róży najcięższe znieś
i dla niej nawiewaj modre sny.
Jeszcze trochę. Jeszcze parę zbóż.
I te olchy. Widzisz. I już –
będzie: wieczór, gwiazdy i łzy.

O Dzikiej Róży droga śpiewa pieśń
i śmieje się, złoty znacząc ślad.
Dzika Różo! Świecisz przez mrok.

Dzika Różo! Słyszysz mój krok?
Idę – twój zakochany wiatr.

[7] Tekst wiersza można znaleźć na stronie internetowej: www.poema.art.pl
[8] Tekst wiersza znajduje się na stronie internetowej: http://www.ewa.bicom.pl/chwile/s86.htm

C. Aforyzmy, w których pojawia się hiperonim „kwiat" bądź nazwy kwiatów.

1. Uczucia nielojalne więdną smutniej niż kwiaty. (W. Malicki – A, 251)
2. Kwiaty – osobliwe imiona piękna. (W. Malicki – A, 249)
3 Kwiaty na grobie wroga pachną upajająco. (S. J. Lec – AD, 361)
4. Kwiaty rozmawiają z ludźmi barwą i wonią. (L. J. Okoń – AD, 361)
5. Kwiat bez zapachu jak człowiek bez duszy. (K. Bunsch – AD, 361)
6. Polne kwiaty mają zwykle dłuższy żywot niż szklarniowe. (K. Prynda – A, 307)
7. I kwiat społeczeństwa może być pospolity. (D. Rodzeń – A, 323)
8. Dłonie dziewczyny – najpiękniejszy wazon na kwiaty. (S. Trocki – A, 421)
9. Bicie kobiety kwiatem bywa pracochłonne. Ale bywają mężczyźni pracowici. (W. Wiercioch – A, 460)
10. Piękne kobiety i piękne kwiaty mają wspólną tragedię – więdnięcie. (L. R. Nowak – C, 150)
11. Zrywając dla kaprysu kwiaty, tracimy owoce. (L. R. Nowak – C, 150)
12. Wspomnienia: zasuszone kwiaty, które ponownie zakwitły nagle. (W. Czermak-Nowina – A, 60)
13. Kwiaty są wyrazem uczuć, ale szybciej od nich więdną. (Cz. Banach – A, 12)
14. Każdą wiosną kiwa nam groźnie optymizm pękami bzu! (J. Lec – H, 100)
15. Świat kłamstwa wyhodował róże bez kolców. (W. Czermak-Nowina – A, 59)
16. Najbardziej nas kłują więdnące róże i świeże sukcesy bliźnich. (R. Orzelski – A, 85)
17. Życie kobiety usłane jest różami – co krok kolec, z rzadka kwiat. (A. Majewski – A, 247)
18. Miłość to róża – więcej kolców niż kwiecia. (A. Różanek – A, 329)
19. Nie żałuj róż, gdy kobieta płonie! (A. Urbańczyk – A, 433)
20. Droga od słów do czynów nie jest usłana różami. (D. Rodzeń – A, 323)
21. Kto woli zrywać kwiaty, nigdy nie doczeka się owoców. (R. Kantarska-Koper – A, 144)
22. Piękno kwiatów zależy od tego, kto nam je ofiaruje. (Cz. Błach – AD, 361).

Zarys przebiegu zajęć „Bukiet prawdę ci powie... jeśli znasz mowę kwiatów"

1. Wprowadzenie do tematu.

Kwiaty towarzyszą człowiekowi od niepamiętnych czasów. Te doskonałe wytwory przyrody zawsze wzbudzały w człowieku najwyższe doznania estetyczne, a fascynacja ich pięknem zostawiła trwały ślad w naszej kulturze. W naszej rzeczywistości, nierzadko nasyconej agresją i przemocą, nigdy nie

dość ukazywania tego, co piękne, co daje radość, ukojenie, łagodzi napięcia, rozwija wrażliwość. Mając na uwadze te wartości, jak również słownictwo i wyrażenia z nimi związane, przydatne do wyrażania finezyjnych uczuć, dzisiejsze zajęcia poświęcimy kwiatom i ich wymowie. Mowa kwiatów nie jest obca wielu kulturom i cywilizacjom od tysięcy lat. Kwiaty towarzyszą nam od urodzenia do śmierci, znaczą dni dla nas szczególne, wydarzenia historyczne. Utrwalają naszą pamięć, wzbogacają przekaz rodzinny, społeczny, narodowy. Bez kwiatów nie ma miłości, przyjaźni. W różnych krajach różne są preferencje. Anglicy mają swoje ulubione hiacynty, Francuzi konwalie, Holendrzy tulipany. Polacy zaś zawsze gustowali w królewskich różach i ... skromnych niezapominajkach. Czasem kwiat lub wiązanka czy bukiet kwiatów mają przekazywać jakąś emocję lub informację, szczególnie, gdy stanowią podarunek. Tak zwany język kwiatów to zespół symbolicznych znaczeń, jakie przypisywano kiedyś poszczególnym kwiatom lub ich grupom. Dla przykładu czerwona róża to symbol miłości. „Gest ofiarowania róży kobiecie we wszelkich »mowach kwiatowych« interpretowany jest jednoznacznie. Róża nie jest może uniwersalnym symbolem miłości, ale na pewno znanym i czytelnym dla całego kręgu kultur wywodzących się z kultury europejskiej" (D. Piekarczyk 2004, 60). Na zajęciach spróbujemy „ożywić" kwiaty, niech zaczną do nas „mówić", a my, wsłuchując się w ich „mowę", zastanowimy się, czy jeszcze ... chcemy ich „słuchać", pamiętając, że jak to aforystycznie ujęła Urszula Zybura: „Mowę kwiatów inaczej pojmują zakochani, inaczej ogrodnicy" (AD, 361).

2. Prezentacja multimedialna (zdjęcia z Internetu) kwiatów występujących w kwiatowym flircie „Mowa kwiatów".

3. Propozycje zabaw związanych z tematem „Bukiet prawdę ci powie... jeśli znasz mowę kwiatów".

Zabawa I: „Przyjęcie urodzinowe" (praca zespołowa):

Wskazówki metodyczne: Zajęcia mogą mieć charakter fikcyjnego urodzinowego przyjęcia, na które goście (zespół I) przychodzą z „bukietami" (samodzielnie narysowanymi) różnych kwiatów (kwiaty do bukietów dobierają w zależności od tego, jakie informacje chcą przekazać jubilatowi; por. kwiatowy flirt „mowa kwiatów"). Do każdego bukietu dołączają liścik z trzema „kwiatowymi aforyzmami" oraz „pachnący wiersz". Zadaniem „jubilata" (zespół II) jest „odczytanie uczuć", jakie żywi do niego osoba, wręczająca bukiet. Dokonuje go na podstawie „mowy kwiatów", interpretacji dołączonych do bukietu aforyzmów oraz „pachnącego wiersza". Następnie role się zmieniają. Zespół II wręcza prezenty, natomiast zespół I je interpretuje. Zajęcia tego typu można zrealizować np. w okolicach 14 lutego – dnia św. Walentego.

Przykładowy „Prezent dla jubilata" skomponowany przez obcokrajowców.

a) bukiet:
Margerytka – Ty jesteś najpiękniejsza!, **Tulipan** – cieszę się na Twój widok, **Aster** – uszczęśliwiasz mnie codziennie, **Stokrotka** – jak dobrze być obok Ciebie, **Kaczeniec** – tak mi smutno bez Ciebie.

Interpretacja bukietu przez adresata (obcokrajowca):

Otrzymałam bukiet od Julii: margerytkę, tulipana, astra i stokrotkę. Ten bukiet oznacza, ze jestem najlepszą przyjaciółką Julii. Szczególnie na to wskazuje stokrotka, która oznacza, że jest jej dobrze obok mnie, że jestem zawsze przy niej w trudnej sytuacji i także w chwili, gdy mnie potrzebuje. Julia uważa mnie za najpiękniejszą dziewczynę, za co jej bardzo dziękuję. Ona bardzo się cieszy na mój widok, ponieważ uszczęśliwiam ją codziennie i ona mnie również. Bardzo się cieszę, że mam taką przyjaciółkę jak Julia i jestem bardzo wdzięczna za jej przyjaźń i jej bukiet.

b) aforyzmy:
Dłonie dziewczyny – najpiękniejszy wazon na kwiaty. (S. Trocki – A, 421)
Przykładowa wypowiedź cudzoziemca:

Kogo najczęściej widzimy w kwiaciarni/ Zwykle mężczyzn kupujących bukiety swym ukochanym, bo rozumieją, że kobieta i kwiat to nierozerwalny związek. Tylko ona może dostrzec piękno w białych margerytkach czy polnych niezapominajkach, czerwonych makach, a nawet w kaktusach. Zwróćmy uwagę, jak delikatnie dziewczyna je dotyka, jak się do nich uśmiecha, jak bierze je w dłonie... Kobieta czuje się najpiękniejszą, najukochańszą osobą na świecie, kiedy trzyma w rękach te małe znaki miłości i piękna, rozsiane po całym świecie...

Kwiaty są wyrazem uczuć, ale szybciej od nich więdną. (Cz. Banach – A, 12)
Przykładowa interpretacja podanego aforyzmu dokonana przez cudzoziemca:

Kwiaty, które otrzymujemy w darze, zawsze niosą ze sobą jakąś informację. Są wyrazem uczuć: poważania, wdzięczności, oddania, miłości. Razem z kwiatami przekazujemy cząsteczkę samego siebie i pragniemy, aby sprezentowane kwiaty cieszyły oko jak najdłużej, przypominały, że jest ktoś, komu na nas zależy. Ale to zupełnie nie znaczy, że wraz ze śmiercią kwiatów ginie uczucie. Na odwrót. Jeżeli obdarowywana osoba zareaguje pozytywnie, to uczucie jeszcze bardziej może się umocnić. A sprawcą tego mogą być właśnie kwiaty, które więdną szybciej niż uczucia.

Najbardziej nas kłują więdnące róże i świeże sukcesy bliźnich. (R. Gorzelski – A, 85)
Przykładowa interpretacja aforyzmu dokonana przez obcokrajowca:

Otrzymujemy kwiaty w prezencie najczęściej od ukochanej osoby, cieszymy się na ich widok. Chcemy, żeby stały jak najdłużej w wazonie, ponieważ w ten

sposób będą świadczyć o przyjaźni, uczuciach tej osoby. Ale niestety, czas mija i kwiaty więdną... Stajemy się smutni. Czujemy rozpacz, pustkę. A może ta osoba nie jest tak przyjazna dla nas, bo w końcu róże zwiędły i kłują nas swym widokiem. Ciągle o tym myślimy... Tak samo kłują nas świeże sukcesy bliźnich. Zazdrościmy im. Bo nie jesteśmy może tacy zdolni czy mamy mniej szczęścia w życiu osobistym, w pracy. Nieraz zawodzą nas ukochane osoby. W ten sposób stajemy się podobni do więdnących kwiatów – szarzy, susi, umarli. I tylko kolce świadczą o naszym istnieniu.

c) wiersz: **Dzika róża** – K. I. Gałczyński
Przykładowa interpretacja wiersza dokonana przez cudzoziemca:

Podmiotem lirycznym jest wiatr zakochany w Dzikiej Róży. Zachwyca się jej zapachem, jej wyglądem. Cały świat skupił się wokół niej. W wierszu występuje personifikacja, ponieważ wiatr i Dzika Róża nabywają cech ludzkich. Wiatr – to młody, zakochany człowiek, a Dzika Róża – młoda dziewczyna, którą on darzy uczuciem. Podmiot liryczny mówi, że dla kochanej osoby „...najcięższe znieś i dla niej nawiewaj modre sny..." i nie patrząc na przeszkody dąż na spotkanie z nią.

Zabawa II: Konkurs na najoryginalniejszy „urodzinowy bukiet" (skomponowany według kwiatowego flirtu „Mowa kwiatów") i liścik z interpretacją jednego z „kwiatowych" aforyzmów (praca w parach):

Wskazówki metodyczne: Zajęcia można urozmaicić, prosząc studentów o wizualizację skomponowanych bukietów, np. w formie rysunku, a następnie zrobić wystawę wykonanych prac.
Aforyzmy do interpretacji:
a) Droga od słów do czynów nie jest usłana różami. (D. Rodzeń – A, 323)
b) Miłość to róża – więcej kolców niż kwiecia. (A. Różanek – A, 329)
c) Piękno kwiatów zależy od tego, kto nam je ofiaruje. (Cz. Błach – AD, 361)
d) I kwiat społeczeństwa może być pospolity. (D. Rodzoń – A, 323)

bukiet: (**Mak** – puść w niepamięć nieporozumienia, **Irys** – uwierz mi, proszę!, **Pelargonia** – pragnę Twojego szczęścia, **Stokrotka** – jak dobrze być obok Ciebie)
Przykładowa interpretacja bukietu przez „adresata":

Igor swym bukietem chce mi powiedzieć: Jest mi dobrze obok ciebie, lecz mogę ci ofiarować tylko swoją szczerą przyjaźń. I uwierz mi, proszę, że naprawdę pragnę twojego szczęścia, gdybyś tylko umiała puścić te wszystkie nieporozumienia w niepamięć. Bukiet ten świadczy o dużej chęci porozumienia się Igora ze mną i jego pragnieniu, bym z powrotem uczestniczyła w jego życiu. Taki wybór kwiatów pokazuje przekonanie, że najważniejsze jest to, żeby po wszystkich przeżyciach z daną osobą pozostała przyjaźń.

Liścik

Przykładowa interpretacja podanego aforyzmu:
I kwiat społeczeństwa może być pospolity. (D. Rodzoń – A, 323)

Człowiek, którego uważa się za człowieka niezwykłego, społeczeństwo ocenia wyżej od innych, ale naprawdę jest on zupełnie taki sam, jak inni, zwykli ludzie. Wszyscy myślą, że żyje w jakimś innym wspaniałym świecie. Tak naprawdę on ma życie zwykłego człowieka, ma takie same sprawy życiowe. Oczywiście, że niektórych rzeczy, w związku ze swoją pozycją społeczną, robić nie może. Ale w domu, z rodziną, z przyjaciółmi zachowuje się jak wszyscy inni ludzie. Przy ludziach bliskich nie musi grać, udawać, ale o tym, jaki jest naprawdę wie tylko jego najbliższe otoczenie.

Zabawa III: Wygłoszenie przemówienia okolicznościowego, rozwijającego jeden z poniższych aforyzmów (praca indywidualna):

Wskazówki metodyczne: Przed wygłoszeniem przemówienia można prosić o zarysowanie sytuacji, w której dane przemówienie można wygłosić.

a) Kto woli zrywać kwiaty, nigdy nie doczeka się owoców. (R. Kantarska-Koper, A, 144)

b) Po kwiecie owoc, po dobrym życiu sława następuje. (A. Ziurkowski – AD, 362)

c) Zrywając z kaprysu kwiaty, tracimy owoce. (L. Nowak – Ł, 167)

d) Ludzie, którzy zdobyli sławę, myślą, że kwiaty na miejskich skwerach rosną na ich cześć. (M. Wojtasik – AD, 803)

4. Podsumowanie zajęć

Naturalne piękno i zapach kwiatów sprawiają, że są one najprostszymi, a zarazem bardzo eleganckimi wyrazicielami naszych uczuć. Warto poznać „mowę" kwiatów, gdyż za ich pośrednictwem możemy wiele powiedzieć – na przykład wyrazić, że kogoś kochamy, lub pokazać, że zależy nam wyłącznie na przyjaźni. Musimy mieć jednak świadomość, że „kwiatowa mowa" może być często niesłyszalna dla zaabsorbowanego „poważnymi" sprawami współczesnego, zabieganego człowieka. Bądźmy więc wyrozumiali, ofiarowując nasze bukiety, a „mowę" kwiatów traktujmy z przymrużeniem oka.

5. Praca domowa: Proszę przygotować się do dyskusji rozwijającej myśl zawartą w aforyzmie: *Najbardziej nas kłują więdnące róże i świeże sukcesy bliźnich.* (R. Orzelski – A, 85)

W artykule staraliśmy się udowodnić, że aforyzm może być bardzo pożytecznym, a w wielu sytuacjach dydaktycznych nawet optymalnym, autentycznym tekstem, stymulującym rozwijanie sprawności mówienia w nauczaniu polszczyzny

jako języka obcego na poziomie C1 i C2. Wykorzystanie takich miniatur literackich w dydaktyce zdaje się „wychodzić naprzeciw postulatowi nauczania języków obcych w sytuacjach naturalnych". Aforyzmy są często werbalizatorami głęboko ukrytych lub słabo uświadamianych sobie pojęć, systemów pojęciowych, hierarchii ocen i wartości, stereotypów, mitów i paradygmatów kulturowych, składających się na językowy autoportret narodu. Wnoszą do dyskursu pojęcia, sądy i nowe oceny ustanawiane przez danego twórcę. Kontakt z takim tekstem, jak aforyzm, może stanowić dla cudzoziemca pomoc w odkrywaniu „nieznanego dotąd, obcego zbiorowego oglądu świata, obcej zbiorowej estetyki, obcego zbiorowego świata wartości, pozostając równocześnie terenem spotkania kultur" (P. Garncarek 2006, 133). Daje mu okazję do obcowania z językiem wykorzystanym w sposób szczególny, czasem nieprzewidywalny i odrzeczywistniający przedstawiony świat.

ŹRÓDŁA AFORYZMÓW

A – *Księga aforystyki polskiej XXI wieku. Potęga myśli*, 2002, wybór i opracowanie D. i W. Masłowscy, Katowice.
C – *4444 aforyzmy polskie*, 1996, [w:] *Złota seria satyry i humoru*, t. 3, wybór, opracowanie, redakcja L. Bubel, Warszawa.
H – Lec S. J., 1996, *Myśli nieuczesane odczytane z notesów i serwetek po trzydziestu latach*, Łódź.
Ł – Masłowscy D. i W., 2001, *Aforyzmy polskie. Antologia*, Kęty.
M – *1001 aforyzmów polskich*, 1996, wybór W. Masłowski, Katowice.
U – *Aforystyka dwudziestolecia* [1918–1939], 1984, Warszawa.
AD – Masłowscy D. i W. 1984. *Wielka księga myśli polskiej*. Warszawa 2005.

BIBLIOGRAFIA

Chlebda W., 1989, *Teoria frazeologiczna a nauczanie języka obcego*, „Prace Językoznawcze", t. 15.
Gajda S., 1995, *Kompetencja kulturowa a kształcenie sprawności porozumiewania się*, [w:] J. Mazur (red.), *Kształcenie sprawności komunikacyjnej Polaków ze Wschodu*, Lublin.
Garncarek P., 2006, *Przestrzeń międzykulturowa w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Warszawa.
Kita M., Skudrzykowa A., 2002, *Człowiek i jego świat w słowach i tekstach*, Katowice.
Komorowska H., 2003, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa.
Kozłowski A., 1991, *Literatura piękna w nauczaniu języków obcych*, Warszawa.
Lektury podręczne. Antologia tekstów satyrycznych dla cudzoziemców, którzy dobrze znają język polski – poziom C2, 2007, oprac. E. Lipińska, Kraków.
Mazur J., 1993, *Metodyka nauczania języka polskiego w aspekcie potrzeb Polaków ze Wschodu*, [w:] J. Mazur (red.), *Metodyka kształcenia językowego Polaków ze Wschodu*, Lublin.
Miodunka W., 1995, *Sprawność komunikacyjna, a inne sprawności w kształceniu obcokrajowców*, [w:] J. Mazur (red.), *Kształcenie sprawności komunikacyjnej Polaków ze Wschodu*, Lublin.

Nowakowska A., 2001, *Róża w języku i kulturze*, „Język a kultura", t. 16, Wrocław.
Piekarczyk D., 2001, *Poetyckie konceptualizacje kwiatów (na przykładzie nazwy gatunkowej fiołek)*, [w:] A. Pajdzińska, R. Tokarski (red.), *Semantyka tekstu artystycznego*, Lublin.
Piekarczyk D., 2004, *Kwiaty we współczesnym językowym obrazie świata*, Lublin.
Puzynina J., 1984, *Lingwistyka a problem rozumienia tekstu*, „Poradnik Językowy", z. 7, s. 408–416.
Słownik pojęć i tekstów kultury. Teoria słowa, 2002, (red.) E. Szczęsna, Warszawa.
Zarzycka G., 1998, *Znaczenie dialogu w nauczaniu języka drugiego w kontekście kulturowym*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców", nr 10.